

Verbonden in Renkum

Visie op inwonersparticipatie

Gemeente Renkum – 2025

Inhoudsopgave

1	Verbonden in Renkum	3
1.1	Aanleiding.....	3
1.2	Hoe is de visie op inwonersparticipatie opgebouwd?	4
1.3	Hoe is de visie op inwonersparticipatie tot stand gekomen?	4
2	Wat bedoelen we met inwonersparticipatie?.....	5
2.1	Definitie van inwonersparticipatie.....	5
3	De documenten voor inwonersparticipatie	6
4	De regels en wetten	7
4.1	Wet versterking participatie op decentraal niveau	7
4.2	Omgevingswet	7
4.3	Participatiewet	8
5	Visie op inwonersparticipatie in Renkum	9
5.1	Inwoners centraal.....	10
5.2	Een open gesprek als basis voor samenwerken.....	11
6	Participatief werken in de organisatie	13
6.1	Participatieladder.....	13
6.2	Participatieplan	17
6.3	Leren door te doen.....	18
7	Wie doet wat?.....	19
7.1	Deelnemers bij inwonersparticipatie.....	19
7.2	Inwoners.....	19
7.3	Ondernemers	19
7.4	Gemeenteraad	20
7.5	College van burgemeester en wethouders (B en W).....	20
7.6	Medewerkers gemeente.....	20
8	Bronnenlijst.....	21
9	Bijlage.....	22

1 Verbonden in Renkum

1.1 Aanleiding

In de gemeente Renkum willen we graag een overheid zijn die naast onze inwoners staat. We willen dat iedereen kan meedenken, meedoen en invloed uit kan oefenen op de leefomgeving, de activiteiten, beleid en alle andere zaken die ons allemaal beïnvloeden in het dagelijks leven. De gemeente Renkum gelooft in de kracht van de samenleving. We willen de creativiteit, kennis en energie nog beter benutten en zorgen dat plannen aansluiten bij de wensen van de (toekomstige) gebruikers. Dit realiseren we door betrokkenen zoals inwoners, ondernemers en organisaties te betrekken en uit te nodigen om mee te praten en mee te doen en door initiatieven vanuit de samenleving te ondersteunen en te faciliteren. Er is behoefte aan een eigen Renkumse aanpak die duidelijkheid geeft over hoe de gemeente omgaat met inwonersparticipatie. Met die doelstelling is deze visie op inwonersparticipatie tot stand gekomen.

We werken als gemeente al volop samen met partners, maar een visie op inwonersparticipatie was er nog niet. Een overkoepelende visie zorgt ervoor dat we participatietrajecten over specifieke opgaven, thema's en projecten kunnen vormgeven volgens uitgangspunten die we vooraf vaststellen. De visie op inwonersparticipatie vormt het kader voor inwonersparticipatie in de gehele gemeente Renkum. De visie vertelt hoe we tegen inwonersparticipatie aankijken, hoe we het willen organiseren en wat we belangrijk vinden als gemeente. Hierbij stellen we als gemeente het algemeen belang voorop. De visie geeft richting, maar laat veel vrijheid om te bepalen hoe een participatietraject eruitziet, omdat elk traject mensenwerk is. Inwoners hebben de mogelijkheid om deel te nemen aan en mee te denken over onderwerpen die hen aangaan. De trajecten kunnen op elkaar lijken, maar lopen toch elke keer anders.

Naast het belang dat de gemeente hecht aan een visie op inwonersparticipatie, is er ook een wettelijke plicht. Met de komst van de Omgevingswet worden gemeenten verplicht om vast te leggen hoe zij inwonersparticipatie vormgeven en welke eisen daarbij gelden. Hiervoor is het participatiebeleid ruimtelijke initiatieven geschreven. [Download het participatiebeleid ruimtelijke initiatieven.](#) Daarnaast moet de gemeente, volgens het wetsvoorstel Versterking participatie op decentraal niveau, de huidige inspraakverordening verbreden naar een verordening inwonersparticipatie. Deze verordening moet uiterlijk op 1 januari 2027 in werking treden.

In Renkum zijn er al allerlei vormen van inwonersparticipatie. Denk bijvoorbeeld aan de Adviesraad Sociaal Domein, de vrijwilligers die Airborne mogelijk maken en de buurtbewoners die de jaarlijkse buurtbarbecue organiseren. We bouwen hierop verder en breiden uit in de mogelijkheden en de handvatten om het brede begrip inwonersparticipatie verder vorm te geven in gemeente Renkum. Deze visie op inwonersparticipatie is een belangrijke stap daartoe.

1.2 Hoe is de visie op inwonersparticipatie opgebouwd?

In het volgende hoofdstuk leggen we belangrijke begrippen uit voor dit onderwerp, zodat duidelijk wordt hoe we bepaalde onderwerpen benaderen. Daarna bespreken we welke informatie in de participatiedocumenten staat. Vervolgens leggen we uit in welk wettelijk kader inwonersparticipatie geplaatst wordt. In hoofdstuk 5 vertellen we hoe we inwonersparticipatie in de gemeente Renkum zien, wat onze doelstellingen zijn en welke aspecten wij belangrijk vinden. In hoofdstuk 6 gaan we langs verschillende rollen van groepen mensen die betrokken zijn bij inwonersparticipatie. Vervolgens laten we zien op welke manieren iedereen kan deelnemen aan de hand van wat we noemen 'de participatieladder'.

1.3 Hoe is de visie op inwonersparticipatie tot stand gekomen?

Deze visie is opgesteld op basis van inbreng van inwoners tijdens een participatiebijeenkomst op 18 september 2024, de leden van de Dorpsplatforms, Renkum voor Elkaar, de Adviesraad Sociaal Domein en medewerkers van de gemeente Renkum. Daarnaast is de startnotitie Visie inwonersparticipatie en inwonersinitiatieven die op 31 januari 2024 is vastgesteld gebruikt. [Download de startnotitie Visie inwonersparticipatie en inwonersinitiatieven.](#) Tot slot is het beleidsdocument Participatie bij ruimtelijke initiatieven gemeente Renkum. [Download het beleidsdocument Participatie bij ruimtelijke initiatieven.](#) In de bijlage is een logboek bijgehouden met de momenten waarop deze inzichten zijn opgehaald en bij wie.

2 Wat bedoelen we met inwonersparticipatie?

2.1 Definitie van inwonersparticipatie

Inwonersparticipatie gaat over samenwerken met elkaar. De definitie die wij aan dit begrip geven:

Inwonersparticipatie:

- *het **actief betrekken** van inwoners, organisaties, bedrijven en andere betrokkenen bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk **beleid of projecten die impact hebben op inwoners;***
- *het **aansluiten** van de gemeente bij initiatieven van inwoners, organisaties, bedrijven en andere betrokkenen **waarbij inwoners uit de omgeving worden betrokken en het initiatief impact heeft op de lokale gemeenschap.***

Inwonersparticipatie is het meedenken over en meedoen bij alles wat in gemeente Renkum gebeurt. Het initiatief kan bij de gemeente liggen. Bij inwonersparticipatie betrekken we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij het vormgeven, uitvoeren en evalueren van beleid en projecten die invloed hebben op de leefomgeving. In de landelijke wetgeving wordt alleen gesproken over beleid, niet over projecten. Voor de leesbaarheid hebben we daarom in de rest van de documenten alleen het woord 'beleid' gebruikt. Dit geldt echter ook voor projecten die de leefomgeving van inwoners raken.

Een voorbeeld van inwonersparticipatie in Renkum zijn de meedenkgroepen, enquêtes en samenwerking met wijkinitiatieven bij het verduurzamen van de wijken. Dit doen we door de betrokkenen vroegtijdig de ruimte te bieden om mee te praten over en mee te werken aan de plannen voor Renkum. Het uitgangspunt hierbij in Renkum is: wie mee wil doen, krijgt de mogelijkheid om mee te doen.

Daarnaast betekent inwonersparticipatie dat de gemeente mee wil denken en ruimte geven aan projecten of activiteiten vanuit inwoners om hun leefomgeving mooier, socialer, gezonder, veiliger of leuker te maken. Deze projecten of activiteiten noemen we inwonersinitiatieven omdat het initiatief bij inwoners, ondernemers, organisaties of andere betrokkenen ligt. Initiatieven kunnen variëren van kleine buurtprojecten tot grote gemeenschapsactiviteiten. Aangezien inwoners als beste weten waar zij behoefte aan hebben in de buurt, in de wijk of in het dorp, spelen deze initiatieven een belangrijke rol in het versterken van de lokale Renkumse gemeenschap.

In deze visie gaat het om de samenwerking tussen de gemeente en de inwoners. Vrijwilligerswerk wat inwoners zelf organiseren is onmisbaar, maar valt hier niet onder. De focus in deze visie ligt op hoe de gemeente Renkum samen met inwoners werkt aan het verbeteren van de gemeente, met nadruk op die samenwerking.

3 De documenten voor inwonersparticipatie

Naast de visie op inwonersparticipatie bestaan er nog andere documenten voor inwonersparticipatie binnen de gemeente Renkum. Omdat participeren vooral gaat om het *doen* en elkaar opzoeken in de praktijk, zijn er vijf documenten die er samen voor zorgen dat participeren duidelijk en concreet wordt opgepakt:

1. Visie op inwonersparticipatie

De visie op inwonersparticipatie vormt het kader voor inwonersparticipatie in de gehele gemeente Renkum. Deze visie vertelt hoe we tegen inwonersparticipatie aankijken, hoe we het willen organiseren en wat we belangrijk vinden als gemeente. De visie is een plan over hoe we willen dat inwoners meedoen en hoe we dit willen organiseren.

2. Gids voor inwoners: ik heb een idee voor de buurt!

Voor inwoners is er een gids beschikbaar waarin de mogelijkheden beschreven staan om een idee voor de buurt waar te maken. Deze gids kunnen inwoners vinden op verschillende plekken in Renkum, zoals de bibliotheek. Daarnaast is de gids online beschikbaar.

3. Handreiking 'inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid'

Deze handreiking is bedoeld voor medewerkers van de gemeente Renkum. Het biedt een stappenplan voor het opzetten van inwonersparticipatie. Daarnaast bevat het een 'gereedschapskist' met methoden om inwonersparticipatie in te zetten. Bij het opstellen, evalueren of uitvoeren van beleid kan dit document gebruikt worden om inwoners te betrekken.

4. Verordening inwonersparticipatie

We werken aan een nieuwe versie van de verordening voor inwonersparticipatie. Hierin staan de regels voor de samenwerking tussen inwoners en de gemeente. Het geeft duidelijkheid over de rechten en plichten van beide partijen tijdens participatietrajecten en bij het maken van beslissingen. De Rijksoverheid verplicht gemeenten om deze verordening voor 1 januari 2027 te vernieuwen. Daarom zijn we hiermee bezig, maar nemen we de tijd om het goed te doen.

5. Beleidsdocument ruimtelijke initiatieven

Het beleidsdocument ruimtelijke initiatieven is een belangrijk instrument met name voor initiatiefnemers van (grote) ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving. Bij het opstarten van (grote) ruimtelijke projecten, zoals het bouwen van een aantal nieuwe huizen, biedt dit document de gemeente richtlijnen om mee te kijken of inwoners voldoende worden betrokken. De initiatiefnemer kan aan de hand van dit beleidsdocument een participatietraject starten met betrokkenen.

4 De regels en wetten

Er zijn twee wetten, de Omgevingswet en de Wet versterking participatie op decentraal niveau, die veel te maken hebben met inwonersparticipatie. Beide wetten zorgen ervoor dat er een stevigere juridische basis voor inwonersparticipatie. Daarnaast bestaat de Participatiewet, die een heel ander doel heeft dan inwonersparticipatie, namelijk ondersteuning bieden aan mensen op de arbeidsmarkt. Omdat dit tot verwarring kan leiden, lichten we deze wet hieronder toe.

4.1 Wet versterking participatie op decentraal niveau

Wat is de Wet versterking participatie op decentraal niveau?

Deze wet verplicht gemeenten om hun huidige regels voor inspraak uit te breiden naar participatie. Zie voor meer informatie [de site van de Eerste Kamer over de wet versterking participatie op decentraal niveau](#). Dat betekent dat inwoners niet alleen meepraten over het maken van beleid, maar ook mogen meedoen bij de uitvoering en evaluatie ervan. Vanaf 1 januari 2027 moet de gemeente Renkum deze verandering in de juridische regels voor inwonersparticipatie hebben doorgevoerd.

4.2 Omgevingswet

Wat is de Omgevingswet?

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht. Deze wet bundelt alle regels voor ruimte, wonen, infrastructuur, milieu en water in Nederland. Het doel is om het makkelijker te maken om plannen te maken voor bijvoorbeeld bouwprojecten of natuurgebieden. Ook kunnen inwoners en bedrijven meer meedoen in participatietrajecten. Dit moet zorgen voor een beter overzicht en snellere procedures bij het aanvragen van vergunningen en ontwikkelen van plannen.

Een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet is inwonersparticipatie. Dit betekent dat mensen die worden geraakt door een project, zoals omwonenden bij een bouwplan, al vroeg in het proces mogen meedenken en meepraten. Volgens de wet moet de gemeente inwonersparticipatie goed regelen voor projecten van invloed op de leefomgeving van inwoners, afhankelijk van wat er verandert. Inwonersparticipatie is bijvoorbeeld verplicht bij het opstellen van een Omgevingsvisie of een Omgevingsplan, waarin de gemeente Renkum vertelt hoe we de leefomgeving willen inrichten.

Daarnaast worden ook initiatiefnemers van een ruimtelijke ontwikkeling geadviseerd door de gemeente over het organiseren van inwonersparticipatie. Bijvoorbeeld ontwikkelaars die een wijk willen bouwen, worden geadviseerd om omwonenden en inwoners die te maken krijgen met de verbouwingen, mee te nemen in het proces van de verbouwing. De initiatiefnemer krijgt vaak het beleidsdocument participatie bij ruimtelijke initiatieven, waarin stapsgewijs wordt

uitgelegd hoe een participatietraject kan worden opgezet. [Download het beleidsdocument Participatie bij ruimtelijke initiatieven.](#)

Participatiewet

Tot slot is er ook de Participatiewet, wat soms verwarrend kan zijn in combinatie met inwonersparticipatie. Deze visie, en andere documenten gericht op inwonersparticipatie, gaan niet over de Participatiewet. De Participatiewet gaat over ondersteuning van mensen op de arbeidsmarkt. De wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. Het doel is dat iedereen mee kan doen in de samenleving, ook mensen met een beperking of die al lang zonder werk zitten. Mensen die niet genoeg verdienen om in hun basisbehoeften te voorzien, kunnen vanuit de Participatiewet, onder voorwaarden, een uitkering krijgen van de gemeente. Bij inwonersparticipatie gaat het over hoe inwoners mee kunnen denken over nieuw beleid en projecten, en hoe ze zelf een initiatief kunnen starten.

5 Visie op inwonersparticipatie in Renkum

Wat vinden we belangrijk?

Inwoners van Renkum hechten veel waarde aan inwonersparticipatie en betrokkenheid. Dit blijkt uit diverse wijkinitiatieven, zoals het nadenken over aardgasvrije woningen en het organiseren van buurtbarbecues.

“Een treffend voorbeeld is een inwoner die ons attendeerde op een subsidie voor energiebesparing in de buurt. Samen met de inwoner, Renkum voor Elkaar en een energiecoach onderzochten we wat mogelijk was en hoe we dit konden realiseren. Dit leidde tot het verkrijgen van een mooi bedrag voor een energiesubsidie voor inwoners. Dit voorbeeld onderstreept de kracht van onze inwoners en hoe samenwerking tot grote resultaten kan leiden.”

Door gezamenlijk met inwoners naar mogelijkheden te kijken, kunnen we zowel op kleine als grote schaal innovatieve oplossingen realiseren. Het stimuleren en benutten van de creativiteit van onze inwoners, bij inwonersinitiatieven en bij beleid van ons, is waar wij naar streven in gemeente Renkum.

In Renkum helpen mensen elkaar op verschillende manieren. Sommige inwoners willen zelf organiseren en opzetten, soms met wat hulp, groot of klein.

“Buurtbewoners van een buurt in gemeente Renkum hebben een straatspeeldag voor kinderen georganiseerd. Dit gebeurde in een mooie samenwerking met de welzijnsorganisatie Renkum voor Elkaar. Buurtbewoners zijn langs de deuren gegaan om geld in te zamelen en hebben aan de Albert Heijn gevraagd om hen te sponsoren. In deze buurt, waar niet alle kinderen op vakantie gaan, was het voor de kinderen ontzettend leuk dat er iets speciaals gebeurde”.

Wij zijn trots op deze initiatieven en moedigen dit aan. We zien kansen in het luisteren naar inwoners en hiermee aan de slag te gaan om uitdagingen van de toekomst samen aan te pakken. Denk aan de energietransitie en eenzaamheid onder ouderen. Dit zijn allemaal grote veranderingen die ons leven nu of later zullen beïnvloeden. We werken samen met mensen, organisaties en bedrijven uit de zes dorpen. Door iedereen uit te nodigen om mee te doen, willen we Renkum nog beter, vriendelijker, duurzamer, veiliger en gezonder maken.

Wat willen we bereiken?

We willen lokaal beleid dat aansluit bij wat er leeft in onze dorpen en gebruik maakt van de aanwezige kennis en ervaringen. Inwoners weten als geen ander wat er speelt in hun buurt of wijk. Door meer Renkumers te bereiken om mee te doen, kunnen we samen de beste keuzes maken voor Renkum. Iedere opgave, iedere doelgroep en ieder gesprek is anders. Het is onze ambitie om per situatie te zoeken naar de best passende inwonerparticipatie. Een 'hogere' niveau van inwonersparticipatie is niet altijd beter. Het gaat om het kiezen van de juiste vorm die bij de situatie past. Het is altijd belangrijk om op tijd te weten wat we van elkaar mogen verwachten. Daardoor voorkomen we verkeerde verwachtingen en teleurstellingen. Inwonersparticipatie betekent niet dat iedereen altijd tevreden zal zijn met een besluit. We willen elkaar begrijpen en kijken verder dan alleen ons eigen belang. Op die manier zoeken we steeds weer naar de beste oplossing voor iedereen.

De volgende drie punten zijn de uitgangspunten voor inwonersparticipatie in gemeente Renkum:

5.1 Inwoners centraal

We vinden het belangrijk dat de inwoners centraal staan. Daar hoort bij dat iedereen die mee wil doen, de mogelijkheid krijgt om actief mee te doen. In de huidige participatietrajecten missen we vaak een aantal groepen: mensen die de Nederlandse taal niet goed spreken, jongeren, ouderen, mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking, psychisch kwetsbaren, mensen die het vertrouwen zijn kwijtgeraakt in overheid of samenleving, mensen met drukke agenda's en mensen die andere zaken aan hun hoofd hebben. Ook zijn er altijd mensen die niet actief deelnemen aan participatietrajecten, omdat zij vinden dat gekozen vertegenwoordigers hun belangen goed behartigen of hier geen behoefte aan voelen.

Hierin ligt een verantwoordelijkheid bij de gemeente om het uitgangspunt: 'iedereen die mee wil doen, krijgt de mogelijkheid' te laten slagen. Daarom kan bijvoorbeeld iedereen meedoen aan het inwonerspanel Renkum Spreekt, dat wordt uitgevoerd door Moventem. Met dit inwonerspanel kunnen meningen en ideeën van een grote groep inwoners, ondernemers, instellingen en verenigingen in de gemeente Renkum over een bepaald onderwerp gehoord worden. Het inwonerspanel Renkum Spreekt heeft zo'n 1400 panelleden. Door inwoners beter te leren kennen, een combinatie van online en offline communicatiemiddelen in te zetten en te communiceren in begrijpelijke taal, proberen we bovengenoemde groepen beter te bereiken.

“Een voorbeeld van het betrekken van mensen die de Nederlandse taal niet heel goed beheersen was het *pot luck diner*. Iedereen maakte een gerecht en iedereen deelde dit met elkaar. Mensen waren trots op hun eigen eten, en genoten van het gerecht van anderen. Zonder veel taal te hoeven gebruiken, ontstonden er nieuwe verbindingen.”

We willen ons extra inspannen om ook de Renkumers te bereiken die niet snel uit zichzelf meepraten of meedoen. Vaak lukt het de gemeente nog niet om de mening van het 'stille midden' of moeilijker te bereiken groepen te horen. We willen daarom nauw aansluiten bij inwoners die goed op de hoogte zijn van wat er speelt in de wijken. Veel inwoners uit de zes dorpen van onze gemeente weten welke behoeften er leven. Denk aan inwoners die actief zijn bij lokale sportclubs, scholen en andere plekken waar mensen samenkomen. Dit noemen we 'sleutelpersonen'. Zij worden vertrouwd door hun omgeving en kunnen anderen helpen betrekken bij participatietrajecten. Door met hen samen te werken, bereiken we meer inwoners en bouwen we verder aan vertrouwen en betrokkenheid. Samen zetten we stappen om ervoor te zorgen dat participatie een gedeeld proces wordt.

Door actief in gesprek te gaan met deze betrokken inwoners, krijgen we een helder beeld van wat er speelt in Renkum en kunnen we hierop inspelen. Het eigenaarschap van de oplossingen moet daarbij echt bij de inwoners blijven liggen. Zo werken we samen aan duurzame oplossingen die breed gedragen worden. De gemeente bedenkt niet alles zelf, maar werkt actief samen met inwoners, zodat de plannen aansluiten bij de behoeften van de gemeenschap en de dynamiek van een snel veranderende maatschappij.

5.2 Een open gesprek als basis voor samenwerken

Een open gesprek vormt de basis voor samenwerking tussen de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders (vervolg: college van B en W), de medewerkers van de gemeente en inwoners. Dit betekent dat we een open houding hebben en openstaan voor de inbreng van inwoners en andere partijen in de samenleving. We denken mee met inwoners die met een initiatief naar ons toekomen. Omdat we inwoners willen aanmoedigen die iets willen organiseren, is ons antwoord 'ja, dat kan! Mits...'. We gaan uit van 'ja', maar kijken hierbij kritisch naar aanvragen zodat initiatieven haalbaar zijn en in het algemeen belang van Renkum passen. Er zijn kaders waar initiatieven aan moeten voldoen, maar binnen deze kaders bestaat veel ruimte voor creativiteit van inwoners. Daarnaast wordt het open gesprek gevoerd bij inwonersparticipatie door participatie in te zetten als middel om de mening en inbreng van inwoners te horen. We staan hiervoor open door echt te luisteren tijdens de participatiesessies die wij organiseren. We zijn hierbij transparant in de communicatie naar inwoners over wat zij van ons kunnen verwachten in het participatietraject.

Hoe voeren we dit gesprek met inwoners?

Bij inwonersinitiatieven gaan we actief in gesprek en zijn we zichtbaar als gemeente. We bezoeken regelmatig evenementen of buurtdagen, zoals een opruimdag, en praten met inwoners over het succes en de samenwerking met de gemeente. Inwoners (zie bijlage 1) geven aan dat dit belangrijk is, omdat het toont dat de gemeente hun ideeën steunt. Ook wordt het contact met de inwoners van Renkum zo makkelijker.

Een voorbeeld hiervan is het opzetten van de werkgroep ‘Jongerenparticipatie’ vanaf najaar 2024. Deze heeft als taak jongerenparticipatie vorm te geven door jongeren op meerdere onderwerpen mee te laten denken. Ook willen zij politieke bewustwording onder jongeren creëren. Hiervoor wordt een jaarlijks actieplan opgesteld, waarbij jongeren worden betrokken. We willen jongeren op verschillende wijzen actief betrekken bij beleid en projecten. Een voorbeeld is een ‘pizzagesprek’ in de wijk of via *social media* een enquête uitzetten.

Bij het betrekken van inwoners bij beleid organiseren we bijvoorbeeld inspraakavonden, of zetten andere participatiemethoden in om de mening van inwoners op te halen over onze nieuwe plannen. Deze momenten bieden een platform voor inwoners om hun ideeën en zorgen te delen.

Wat vinden we belangrijk in het gesprek?

Het opstarten van een participatietraject en het voeren van open gesprekken met inwoners, brengt bepaalde verwachtingen met zich mee. We zijn daarom transparant, zover mogelijk, over wat inwoners van ons kunnen verwachten en wat wij van hen verwachten. We doen dit door duidelijk aan te geven wat er gebeurt met de uitkomsten van het participatietraject, en hoe inwoners dit te horen krijgen.

Door middel van evaluaties leren we van goede, maar ook minder goede voorbeelden uit de praktijk. De participatieregisseur kan medewerkers van de gemeente helpen in het opzetten en uitvoeren van participatietrajecten.

Door deze aanpak zorgen we ervoor dat inwoners van Renkum echt mee kunnen denken en mee kunnen praten, en dat hun input serieus wordt genomen in ons beleid en onze plannen.

6 Participatief werken in de organisatie

Inwoners, ondernemers, organisaties en marktpartijen kunnen met hun idee of initiatief bij ons terecht. Daarvoor zijn er verschillende ingangen, zoals Renkum voor Elkaar, en binnenkort de 'participatieregisseur'. Dit zijn twee aanspreekpunten waar inwoners terecht kunnen, op het gemeentehuis en online. Zowel Renkum voor Elkaar als de participatieregisseur van de gemeente weten waar inwoners terecht kunnen met hun initiatieven en welke hulp hiervoor eventueel beschikbaar is.

Participatieregisseur

De participatieregisseur is het aanspreekpunt voor inwoners en de gemeente. Deze persoon weet waar inwoners met hun ideeën naartoe kunnen en kan hen doorverwijzen. De regisseur helpt ook om mee te denken over de participatietrajecten van de gemeente bij nieuwe plannen. De regisseur heeft contact met lokale groepen, zoals dorpsplatforms, en inwoners die horen wat er speelt in de wijken. Op deze manier is de regisseur op de hoogte van alles wat er speelt op het gebied van inwonersparticipatie binnen de gemeente maar ook in de zes dorpen van Renkum.

6.1 Participatieladder

We willen met de gemeente aan de slag met inwonersparticipatie en een volgende stap zetten bij het betrekken van inwoners bij beleid. Daarom hebben we in de handreiking 'inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid' een werkwijze opgenomen voor medewerkers van de gemeente Renkum. We werken met de participatieladder van Edelenbos en Monnikhof (2001). Er zijn verschillende niveaus waarop inwoners kunnen participeren, afhankelijk van het onderwerp. In onderstaande participatieladder zijn de verschillende tredes zichtbaar.

De participatieladder gaat over verschillende gradaties van meedoen. In de handreiking voor medewerkers van de gemeente staat een stappenplan waarmee we vragen doorlopen die ons inzicht geven welke vorm van inwonersparticipatie we kunnen toepassen.

Bij elke trede hoort een rol en gedrag van medewerkers van de gemeente, de bestuursstijl, volgens Pröpper (2009). Elke trede van de participatieladder vraagt een andere rol van de gemeente. Als de gemeente zegt dat ze coproduceert, maar de inwoners niet echt inspraak geeft, leidt dit tot wantrouwen. Daarom moeten medewerkers hun houding afstemmen op de juiste trede van de ladder en duidelijk communiceren hoeveel invloed inwoners hebben.

Afbeelding 1: Participatieladder (gebaseerd op Edelenbos & Monnikhof, 2001).

- Informeren: de gemeente deelt plannen of beleid met inwoners. Ze kunnen vragen stellen of reageren. Dit gebeurt via bijvoorbeeld een nieuwsbrief of informatiebijeenkomst. In Renkum wordt informeren gebruikt als er geen tijd, geld of ruimte is voor participatie. Zo worden verkeerde verwachtingen voorkomen. Bijvoorbeeld bij het verbeteren van een weg: inwoners worden geïnformeerd over de planning, maar kunnen niet meedenken over hoe de weg wordt verbeterd.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een open autoritaire stijl aan. Dit betekent dat we bepalen over het beleid en inwoners open informeren.
- Raadplegen: de gemeente verzamelt input van inwoners door hen te vragen naar hun behoeften, zorgen en verwachtingen met betrekking tot het beleid. De gemeente inventariseert de meningen, maar deze input is niet bindend. Een voorbeeld van raadplegen is een inspraakbijeenkomst, waar inwoners hun standpunten kunnen delen.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een consultatieve rol aan. We zijn hierbij benieuwd naar de mening van betrokkenen.
- Adviseren: bij adviseren betreft de gemeente inwoners bij het nadenken over uitdagingen en mogelijke oplossingen. Hierbij worden meningen, standpunten, ervaringen en ideeën verzameld. In tegenstelling tot raadplegen, wordt in deze fase de gemeente geadviseerd door inwoners. Een voorbeeld van adviseren is het organiseren van klankbordgroepen.

- De Adviesraad Sociaal Domein in Renkum is een voorbeeld van een orgaan dat advies geeft aan de gemeente over sociaal beleid.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een participatieve stijl aan. We zijn actief bezig om het advies te verwerken bij beslissingen over beleid.
- Coproduceren: bij coproduceren werkt de gemeente actief samen met inwoners om plannen of beleid te ontwikkelen. In deze fase gaat het gesprek dieper en is het doel om gezamenlijk tot betere plannen of beleid te komen. Voorbeelden van coproductie zijn co-design sessies, waarbij inwoners en gemeente samen oplossingen ontwikkelen voor specifieke uitdagingen.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een samenwerkende rol aan.
- Meebeslissen: de gemeente laat de beslissing (deels) aan de inwoners over. Hoewel het college van B en W of de gemeenteraad uiteindelijk de inhoudelijke beslissingsbevoegdheid over de inhoud van beleid en projecten behouden, kunnen inwoners meebeslissen op onderwerpen binnen de kaders van de gemeente. De gemeente stelt vooraf kaders op waar het besluit aan moet voldoen. Een voorbeeld is dat inwoners mogen bepalen wat voor activiteit de gemeente organiseert voor inwoners.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een delegerende rol aan. Dit betekent dat zij een (deel van de beslissing) overlaten aan betrokkenen.
- Zelf organiseren: op dit niveau nemen de inwoners van Renkum het initiatief. Zij zijn volledig verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van hun plannen. De gemeente kan een ondersteunende, faciliterende of kaderstellende rol spelen, bijvoorbeeld door een ruimte beschikbaar te stellen of door aan te geven aan welke veiligheidsnormen een evenement moet voldoen. Bijvoorbeeld een maximale geluidsnorm bij een Koningsdagactiviteit.
 - Bestuursstijl: de gemeente neemt een faciliterende rol aan en helpt daardoor inwoners om het initiatief te kunnen organiseren, als dit kan.

Een kanttekening hierbij is dat een hogere trede op de ladder vaak beter of volwaardiger lijkt. Maar niet iedereen is, of voelt zich in staat, om te participeren. En bij een gevaarlijke situatie moeten we als gemeente direct handelen, waardoor het laten meebeslissen van inwoners te veel tijd kan kosten. Daarom kan participeren op een 'lagere' trede goed passen bij een situatie. Het streven is daarom een zo uitgebreid mogelijk participatietraject binnen de grenzen van de realiteit.

Aangezien elke trap omhoog op de ladder betekent dat inwoners meer meedenken over de uitkomst van het beleid, is het aan de gemeenteraad om daar ook bewust van te zijn bij

6.2 Participatieplan

Medewerkers van de gemeente Renkum kunnen in de handreiking 'inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid' vinden welke participatietrede geschikt is voor het nieuwe plan of nieuw beleid.

1. Participatieplan opstellen

Als eerste stellen medewerkers van de gemeente een participatieplan op. Daarbij volgen ze de stappen uit de handreiking. Zo denken ze goed na over belangrijke vragen zoals: 'wat is het doel van het participatietraject?', 'wie willen we betrekken en hoe doen we dat het beste?' en 'hoe houden we de betrokkenen op de hoogte van de voortgang?'. Daarnaast maken we afwegingen, zodat we weten dat het participatietraject mogelijk en zinvol is:

- Het beleid heeft invloed op inwoners, organisaties of ondernemers.

Het beleid moet voor individuele inwoners, of tenminste voor een bepaalde doelgroep, direct van belang en ook begrijpelijk zijn of begrijpelijk gemaakt kunnen worden. Als dit niet het geval is, starten we geen participatietraject.

- Er moet ruimte zijn voor aanpassingen in beleid of plannen.

Het is belangrijk dat er voldoende ruimte is om inwoners echt te betrekken. Als er niet genoeg tijd of geld is voor een participatietraject, of als de uitkomst al vaststaat en er geen ruimte is om iets aan te passen, kan ervoor worden gekozen om inwoners alleen te informeren. Een voorbeeld is bij het verbeteren van de weg. Dit moet nu eenmaal gebeuren, maar we houden inwoners goed op de hoogte hiervan.

- Voldoende tijd en geld

Bij inwonersparticipatie investeren we tijd, een investering die zich terugbetaalt in de kwaliteit van beleid, in betrokkenheid en draagvlak. Het betekent wel dat de ontwikkeling van beleid of de uitvoering van een project soms langer duurt. Daarvoor moet de planning ruimte bieden. Het betekent ook dat alle betrokkenen er tijd voor moeten hebben. Inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, maar ook medewerkers van de gemeente. De beschikbaarheid van tijd en/of geld is een belangrijke afweging bij het starten van een participatietraject.

Pas als medewerkers van de gemeente goed over deze zaken hebt nagedacht, kun je bepalen hoe je het participatietraject gaat uitvoeren. De participatieregisseur kan ondersteuning bieden tijdens het opstellen van een participatieplan.

2. Bijstellen participatieplan

Bij iedere volgende fase van een participatietraject, dus bijvoorbeeld na een eerste inspraakavond, bekijken we of het participatieplan moet worden aangepast. Klopt onze planning nog? Zijn er andere inwoners die ook moeten worden betrokken bij het plan?

Deze afspraken zorgen ervoor dat we bij elk beleidsstuk zorgvuldig nadenken over de participatiemogelijkheden. In de praktijk betekent dit dat medewerkers van de gemeente altijd nadenken over de mogelijke participatie van inwoners bij nieuwe plannen.

3. Participatieparagraaf bij besluitvorming

Als er beslissingen worden genomen over beleid, stellen medewerkers van de gemeente een 'participatieparagraaf' op in het voorstel wat zij doen aan het college van B en W. In deze participatieparagraaf wordt een stukje tekst opgenomen waarin een korte versie van het participatieplan staat. Doordat de medewerker deze participatieparagraaf invult, kan er gekeken worden of het participatietraject goed is uitgevoerd door het college van B en W of de gemeenteraad. Ook de participatieregisseur krijgt de participatieparagraaf te zien, waardoor er overzicht is over de participatietrajecten die lopen.

4. Evaluatieverslag

Aan het einde van een participatietraject maken medewerkers van de gemeente een evaluatieverslag. Hierin beschrijven zij hoe het traject is verlopen, wat de belangrijkste resultaten zijn, en hoe de input van inwoners is gebruikt voor het beleid. De participatieregisseur verzamelt deze verslagen en neemt ze op in de Planning & Control cyclus van de gemeente. De Planning & Control cyclus is een proces waarin de gemeente plannen maakt, uitvoert, controleert en bijstuurt gedurende een jaar. Door het evaluatieverslag van participatietrajecten hierin op te nemen, kan er gekeken worden hoe de trajecten worden uitgevoerd en wat we willen verbeteren.

6.3 Leren door te doen

We begrijpen dat inwonersparticipatie binnen de gemeente een gebied is waar we ons steeds in moeten blijven verbeteren. De verschillende documenten over inwonersparticipatie kunnen worden aangepast op basis van ervaringen uit de praktijk. We willen leren van participatietrajecten door:

1. **Jaarlijkse herziening:** elk jaar bekijken we de participatiegids voor inwoners en de handreiking voor medewerkers van de gemeente. Als het nodig is, passen we deze aan. De gids en handleiding bieden praktische hulpmiddelen om met inwonersparticipatie aan de slag te gaan. Ze kunnen worden aangepast wanneer er nieuwe inzichten en ervaringen zijn.
2. **Evaluatie:** de participatieregisseur volgt de verschillende participatietrajecten in de gemeente. Ze spreken met de initiatiefnemers en leren van de fouten en successen in deze trajecten.
3. **Beleidsevaluatie:** één keer per bestuursperiode evalueren we de visie op inwonersparticipatie volledig. Op basis van deze evaluatie beslissen we of de visie (gedeeltelijk) moet worden aangepast. De resultaten van deze evaluatie delen we met de gemeenteraad.

7 Wie doet wat?

Bij inwonersparticipatie zijn verschillende partijen betrokken. Vanuit de samenleving zijn dat inwoners, ondernemers en (vertegenwoordigers) van verenigingen, stichtingen en andere maatschappelijke organisaties. Binnen de gemeente gaat het om de gemeenteraad, het college van B en W en iedereen die bij de gemeente werkt en helpt met het uitvoeren van taken en het nemen van beslissingen voor gemeente Renkum. Hieronder gaan we in op de verschillende rollen en deelnemers:

7.1 Deelnemers bij inwonersparticipatie

In onze participatiedocumenten beschouwen wij **initiatiefnemers** als personen, groepen of organisaties die actief betrokken zijn bij het opstarten van nieuwe ideeën, projecten of activiteiten binnen gemeente Renkum. Dit kunnen individuele inwoners zijn die een nieuw buurtinitiatief willen starten, maar ook de gemeente, maatschappelijke organisaties of bedrijven die een bijdrage willen leveren aan het verbeteren van de leefomgeving.

Betrokkenen zijn personen, groepen, organisaties of bedrijven die op een bepaalde manier betrokken zijn of betrokken kunnen worden bij een participatietraject. Betrokkenen kunnen initiatiefnemers zijn, maar dat hoeft niet.

7.2 Inwoners

Inwoners kunnen participeren in gemeente Renkum op verschillende manieren en dit is heel belangrijk voor ons beleid en gemeentelijke projecten. De inbreng van inwoners zorgt ervoor dat het beleid en de plannen van de gemeente beter aansluit op de behoefte en wensen van de samenleving in Renkum.

We willen inwoners niet alleen informeren, maar dat zij actief meedenken en meepraten. Dit kan variëren van het geven van feedback tijdens inspraakavonden tot het meewerken in werkgroepen of adviesraden. Door inwoners te betrekken, kan de gemeente gebruik maken van lokale kennis en creativiteit, wat leidt tot betere en duurzame oplossingen. De rol van inwoners bij participatie kan op veel verschillende manieren worden ingevuld in Renkum. Deze mogelijkheden staan beschreven in gids voor inwoners.

7.3 Ondernemers

Ondernemers hebben ook een belangrijke rol bij inwonersparticipatie. Ze kunnen meedenken over plannen die invloed hebben op hun bedrijf of de lokale economie. Ondernemers delen hun kennis en ervaringen, wat waardevolle informatie kan zijn voor gemeentelijke projecten. Ze kunnen deelnemen aan overleggen, adviesraden of samenwerkingen bij projecten. Het is belangrijk dat ondernemers de kans krijgen om hun mening te geven en actief mee te doen in processen die hen aangaan.

7.4 Gemeenteraad

De gemeenteraad vertegenwoordigt de inwoners van Renkum en speelt daarbij een centrale rol in het gemeentebeleid. Elke vier jaar, via de gemeenteraadsverkiezingen, kiezen de inwoners wie hen vertegenwoordigt. De raad zet de hoofdlijnen uit voor wat er in de gemeente gebeurt, en in de raadsperiode 2022-2026 ligt de nadruk bijvoorbeeld sterk op inwonersinitiatieven en inwonersparticipatie.

De gemeenteraad heeft een kaderstellende rol door het vaststellen van de visie en de verordening over inwonersparticipatie. Op het moment dat er een inwoner met een initiatief bij de gemeenteraad aanklopt, kan er doorverwezen worden naar de participatieregisseur. Daarnaast controleert de gemeenteraad het college van B en W op de uitvoering van inwonersparticipatie. Zij controleert of het participatieproces en de participatieopbrengst voldoet aan de gestelde kaders in de visie en verordening over inwonersparticipatie. Als volksvertegenwoordiger heeft de raad ook de verantwoordelijkheid om keuzes te maken die het algemene belang van de gemeenschap dienen en inwonersparticipatie voor iedereen toegankelijk houden.

7.5 College van burgemeester en wethouders (B en W)

De burgemeester en wethouders vormen samen het dagelijks bestuur van de gemeente en voeren het beleid uit dat de gemeenteraad op hoofdlijnen heeft vastgesteld. Het college van B en W geeft, binnen de kaders die de gemeenteraad opstelt, sturing aan de aanpak en het verloop van participatietrajecten. Het college van B en W is verantwoordelijk voor de aanpak en uitvoering van inwonersparticipatie bij gemeentelijke plannen en beleid. Daarnaast legt het college van B en W verantwoording af aan de gemeenteraad en zorgt zij voor een helder en open participatieproces. Bij onderwerpen die grote impact hebben, zal een verantwoordelijke bestuurder van het college van B en W zelf deelnemen aan gesprekken.

7.6 Medewerkers gemeente

Alle medewerkers van de gemeente werken mee aan het maken, uitvoeren en evalueren van beleid. Zij zorgen voor de regels en richtlijnen in de visie op inwonersparticipatie en de handleiding 'inwonersparticipatie bij gemeentelijk beleid'. Ook maken zij participatietrajecten mogelijk. De gemeentemedewerkers zorgen voor duidelijke communicatie en geven heldere regels waaraan een initiatief moet voldoen. Tijdens het participatietraject krijgen de betrokkenen altijd een duidelijke terugkoppeling. De medewerkers van de gemeente bieden hierbij zowel ondersteuning als advies.

8 Bronnenlijst

Edelenbos, J., & Monnikhof, R. (2001). Lokale interactieve beleidsvorming: Een vergelijkend onderzoek naar de consequenties van interactieve beleidsvorming voor het functioneren van de lokale democratie. Utrecht: Lemma.

Pröpper, I. (2009). De aanpak van interactief beleid. Elke situatie is anders. Bussum, Nederland, Coutinho.

9 Bijlage

In het onderstaande participatielogboek staan de inzichten die zijn verzameld tijdens het proces van het opstellen van deze visie op inwonersparticipatie.

Naam/ organisatie	Op welke manier is er geparticipeerd?	Belangrijkste inzichten die zijn opgehaald	Datum afspraken of afspraken
Adviesraad Sociaal Domein	<ul style="list-style-type: none"> - Meelezen met visie op inwonersparticipatie, gids voor inwoners en handreiking voor medewerkers gemeente. - Tips geven voor de gids voor inwoners. 	<ul style="list-style-type: none"> - Centraal aanspreekpunt van groot belang. - Contactgegevens in gids voor inwoners belangrijk. - Betrek inwoners die niet altijd al meedoen. - Wees zichtbaar voor inwoners. Laat weten hoe zij kunnen participeren. 	28-5-2024 3-7-2024 10-7-2024 18-7-2024 15-8-2024 19-11-2024
Inwoners (participatie- bijeenkomst)	Twee vragen behandeld: <ol style="list-style-type: none"> 1. Hoe kan de gemeente inwoners beter betrekken bij nieuw beleid, projecten, activiteiten vanuit de gemeente? 2. Conceptversie van de inwonersgids 'ik heb een idee voor de buurt'. Wat vinden aanwezigen van de folder? 	<ul style="list-style-type: none"> - De gemeente moet zichtbaar zijn voor inwoners. Sluit aan bij inwonersinitiatieven. Dit zorgt voor verbinding. - Maak gebruik van huidige kennis van inwoners in Renkum. Deze inwoners weten wat er speelt in de gemeente. - Leg verbinding tussen initiatiefnemers. - Een vast persoon binnen de gemeente die een aanspreekpunt is voor inwoners met initiatieven. - Maak gebruik van prikboarden op scholen, in winkels enz. om informatie te verspreiden. - Zorg ervoor dat de gids voor inwoners in makkelijke, activerende taal is geschreven. - Zorg ervoor dat de gids belangrijke informatie 	16-9-2024

		bevat, maar vooral niet te veel tekst.	
Dorpsplatforms - Oosterbeek - Renkum-Heelsum - Heveadorp	<ul style="list-style-type: none"> - Vragenlijst over inwonersparticipatie beantwoord online. - Twee fysieke gesprekken gehad. 	<ul style="list-style-type: none"> - Contactgegevens in gids voor inwoners belangrijk. - Gemeente moet duidelijk communiceren naar inwoners bij start van participatietraject (welke vorm van participatie, hoeveel inspraak is mogelijk?) - Het moet duidelijk zijn hoe inwonersinitiatieven tot stand kunnen komen en wie inwoners daarvoor kunnen bereiken. - Gebruik verschillende kanalen om de gids voor inwoners en participatiebijeenkomsten kenbaar te maken. - Blijf zichtbaar voor inwoners die een initiatief opzetten. Laat waardering zien voor initiatiefnemers. - Laat aan inwoners weten hoe zij kunnen deelnemen aan de inwonersbijeenkomsten. 	11-7 (Dorpsplatform Renkum-Heelsum) 19-8 (Dorpsplatform Oosterbeek)
Inwoners	Huis van Renkum	<ul style="list-style-type: none"> - Weinig animo voor meedenken over gemeentelijk beleid. - Gemeentenuws wordt gevolgd, daar kunnen het beste uitnodigingen voor inwonersparticipatie worden geplaatst. - Inwonersavonden moeten goed bereikbaar zijn. 	20 aug 2024.

Gemeenteraad	Klankbordgroep	<ul style="list-style-type: none"> - We moeten aansluiten bij de kennis van sleutelpersonen in onze gemeente. - We willen actief aansluiten bij initiatieven en ideeën van inwoners. - Wanneer een participatietraject langer duurt, gaat dit niet alleen ten koste van de efficiëntie van het beleidstraject, want het levert waardevolle resultaten op, zoals meer betrokkenheid en betere afstemming met inwoners. Het is belangrijk om deze opbrengsten expliciet te benoemen. 	23 okt 2024.
Medewerkers gemeente intern	<ul style="list-style-type: none"> • Meelezen inwonersparticipatievisie, gids voor inwoners en handreiking voor medewerkers gemeente. • Aanwezig bij MT om toelichting te geven over werkwijze inwonersparticipatie. 	<ul style="list-style-type: none"> - De borging van inwonersparticipatie is van groot belang om het te laten slagen. - Jongerenparticipatie en andere voorbeelden benoemen. - Het is belangrijk dat er duidelijke kaders bestaan voor de initiatieven van inwoners. Hierdoor voorkom je teleurstelling. Ook kunnen initiatieven dan goed getoetst worden. 	Veel data tussen 1 april 2024 en 1 oktober 2024.